

УДК 346.1:347.191(477)

DOI: 10.35432/tisb292023289749

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Ровинська Катерина Ігорівна

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри державознавства, права та
європейської інтеграції
Національний університет «Одеська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0002-1334-3112>

Колодуб Валерій Валерійович

аспірант кафедри державознавства, права та
європейської інтеграції
Національний університет «Одеська політехніка»
<https://orcid.org/0009-0008-4247-8447>

Запровадження воєнного стану на всій території України суттєво змінило устрій держави та суспільства в цілому, в тому числі життя кожного громадянина. Війна стала поштовхом для законотворчої роботи і внесення численних змін до законодавства України. Статтею 3 Указу Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні» визначено, що у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1].

Постійні ракетні та артилерійські обстріли господарсько-виробничої інфраструктури міст України, як частина тактики ведення бойових дій агресором, призводять до масових руйнувань виробничого сектору, особливо в тих, які знаходяться поруч/на лінії фронту. Отже, війна фактично знищує цілі майнові комплекси право власності на які засвідчуються, зокрема, корпоративними правами.

Частина 1 ст. 167 Господарського кодексу України визначає корпоративні права як права особи, частка якої визначається у статутному капіталі (майні) господарської організації. Ці права включають правомочність (можливість) цієї особи брати участь в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) від діяльності даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами [2].

Статтею 41 Конституції України визначено, що ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним. Примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Отже, до негативних наслідків порушення права власності, спричинених збройною агресією РФ, відносяться як збитки, завдані інтенсивними бойовими діями, знищенням і

пошкодженням господарсько-виробничих об'єктів інфраструктури, так і безпосередня втрата майна, яке знаходиться на непідконтрольній Україні території, його примусове відчуження, протиправне заволодіння, пограбування, навмисне знищення тощо.

Разом з тим, виникли ризики щодо незаконного розголошення, поширення персональних даних громадян України та іноземців, засновників господарських товариств, даних про їх майно, що зберігається і в реєстрах речових прав на нерухоме майно та юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань. У тому числі, виникли ризики щодо незаконного відчуження нерухомого майна, рейдерського захоплення юридичних осіб. У зв'язку із початком війни на всій території був введений режим воєнного стану. Даний режим, як вже зазначалось, передбачає обмеження прав і свобод як резидентів так і нерезидентів. У тому числі, дані обмеження стосуються державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та юридичних осіб.

Питання особливостей державної реєстрації під час воєнного стану регулюється Постановою КМУ від 6 березня 2022 р. № 209 «Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану» [3].

Відповідно до вищезазначеної постанови визначається ряд особливостей у публічному адмініструванні прав власності, зокрема корпоративних.

По-перше, державна реєстрація, яка проводиться на підставі нотаріально засвідчених документів або нотаріально засвідчених підписів, здійснюється лише тими нотаріусами, які здійснювали вищевказане посвідчення. Винятком є передача територіальним органом Мін'юсту відповідних заяв/документів до іншого нотаріуса.

По-друге, забороняється реєструвати право власності, у зв'язку із укладанням договорів щодо відчуження нерухомого майна, про встановлення довірчої власності на нерухоме майно, якщо такі договори укладені від імені фізичної особи – відчужувача на підставі довіреності.

По-третє, якщо з дня попередньої державної реєстрації на нерухоме майно не пройшов місяць забороняється реєструвати право власності на таке майно. Винятком є набуття права власності в порядку спадкування та реєстрація у зв'язку із визначення часток у праві спільної сумісної власності.

По-четверте, зараз не можна зареєструвати право власності внаслідок внесення майна як внеску у статутний капітал юридичної особи, в тому числі, у зв'язку із переданням майна у власність фізичним та юридичним особам, які вийшли із складу засновників.

По-п'яте, забороняється реєструвати зміни стосовно юридичної особи на підставі договорів відчуження корпоративних прав або актів приймання-передачі частки у статутному капіталі, що укладаються від імені відчужувача – фізичної особи на підставі довіреності.

Таким чином, суттєво обмежуються права осіб щодо оформлення/внесення відомостей про право власності на нерухоме майно, у тому числі корпоративних прав, відомостей про юридичні особи.

Концепція Постанови № 209 полягає в забезпеченні балансу між потребою захисту відомостей реєстрів від несанкціонованої зміни та потребою проведення в умовах війни нагальних реєстраційних дій.

Наказом Міністерства юстиції України від 01 квітня 2022 року № 1307/5 затверджено Перелік адміністративно-територіальних одиниць, в межах яких припиняється доступ користувачів до єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції України, в умовах воєнного стану (перелік постійно оновлюється).

В інших областях України робота реєстрів відновлена. Однак доступ до реєстрів є лише в державних реєстраторів; державних та приватних виконавців відповідно до повноважень, визначених законом, перелік яких письмово повідомляється Міністерством юстиції України технічному адміністратору Державного реєстру; посадових осіб Мін'юсту та нотаріусів (державних та приватних), включених до переліку, затвердженого на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 164 «Деякі питання

нотаріату в умовах воєнного стану» (зі змінами) наказом Міністерства юстиції України від 14 грудня 2022 року № 5616/5.

Також з жовтня 2022 року на порталі Дія відновлено послугу щодо подачі заяви про державну реєстрацію права власності на об'єкт нерухомого майна, що виникло та зареєстроване в установленому законом порядку до 01 січня 2013 року, до запровадження Державного реєстру в 2013 році. Скористатися послугою наразі можливо тільки у Львівській області, м. Тернополі, м. Харкові та Чугуївському районі Харківської області. Згодом перелік міст, як зазначають урядовці, розширюватиметься, що забезпечуватиме громадян від можливих шахрайських дій з втраченими паперовими документами.

Також відновлення цієї послуги дає підстави сподіватись на комплексне вирішення проблеми наповнення Державного реєстру. Отже, як бачимо, війна спричинила додаткові навантаження та труднощі як для населення, так і для усього державного апарату, а відсутність цілісної, автоматизованої, інтегрованої системи реєстрації прав на нерухоме майно, з чіткими правилами врегулювання випадків із недостатніми правовстановлюючими документами і визначенням порядку позасудового їх вирішення, стане головною проблемою встановлення фактів порушення права власності та збільшить навантаження на судову систему. В умовах правового режиму воєнного стану необхідним є належне функціонування механізмів захисту права власності, корпоративних прав, які визначатимуть дієві інструменти для мінімізації таких загроз та будуть спрямовані на відновлення порушених прав осіб, які постраждали від війни.

Звісно, що дані складнощі щодо реєстрації, а в деяких випадках неможливість державної реєстрації створюють суттєві перепони для здійснення підприємницької діяльності. Найбільш актуальне це питання для підприємств, які зареєстровані на окупованих територіях та територіях ведення активних бойових дій. Проте, концепція публічного адміністрування корпоративних прав під час дії режиму воєнного стану цілком виправдана, враховуючи загрози та наслідки із якими Україна стикнеться після перемоги.

Список літератури

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 р. № 209. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-derzhavnoyi-reyestraciyi-v-umovah-voyennogo-stanu-ta-vnesennya-zmin-do-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-28-lyutogo-2022-r-164-209>